

Juuni 2025
nr. 148

Pauluse Kiri

Eesti Evangeelse Luterliku Kiriku Tartu Pauluse koguduse kuukiri

Foto: Marlen Kärema

Laager ilusa ilmaga

30. maist 1. juunini oli Põltsamaa kiriklas Tartu Pauluse koguduse pühapäevakooli laager.

Tänavuses laagris osales 42 last ja 20 täiskasvanut. Juhtumõtteks olid Jeesuse sõnad: "Mina olen tee ja tõde ja elu! Ükski ei saa minna Isa juurde muidu kui minu kaudu." (Jh 14,6)

Lisaks õppetundidele olid laagris maastikumäng ja laagriolümpia, nukuteater Talleke etendas Taanieli loo ning lõkkeõhtul küpsetati tokisaiu. Müramishimulisedki lapsed kuulasid ilusasti sõna, kuulasid tähelepanelikult, kui kirikuõpetaja kõneles, ning osalesid aktiivselt, kui oli ühine laul või palve. Laagrilisi rõõmustas ilus ilm, mis lubas ka õuetegevustel hästi korda minna. Põnevad tegevused haarasid kaasa nii suuri kui väikeseid.

Pühapäeval jumalateenistusel laulsid lapsed Põltsamaa kirikus kaks laulu: "Palu julgelt, palveta!" ja "Ikka minu kõrval".

Laagri korraldamise koormat kandsid kõik koguduse pühapäevakooli õpetajad, kuid erilised tänusõnad tuli öelda **Pirjo Rootsile**, kes on viiel aastal kandnud Tartu Pauluse koguduse lastelaagri peakorraldaja vastutust. 2019. aastal oli laager Pilstveres ning alates 2022. aastast neljal aastal Põltsamaal. Sinna vahele jäid kaks aastat, mil koroonakriisi tõttu ei olnud laagri korraldamine võimalik. Nüüd, seoses Viljandisse kolimisega, annab Pirjo Tartu Pauluse koguduses üle lastetöö juhi ülesanded. Aitäh, Pirjo, kes sa taaselustasid lastelaagrite traditsiooni meie koguduses!

KRISTJAN LUHAMETS

Uueks paavstiks valiti Leo XIV

8. mail valis katoliku kiriku kardinalide kogu uueks kirikupeaks Robert Francis Prevost', kes uue paavstina võttis endale nimeks Leo XIV. Ta on esimene Ameerika Ühendriikidest ja

üldse Põhja-Ameerikast pärit paavst. Ta sündis, kasvas ja õppis USAs, kuid 69-aastane Leo XIV on 39 aastat oma elust tegutsenud vaimulikuna Peruu. Kardinal sai temast 2023. aastal.

Laulatus õhupallis

Pühapäeva, 25. mai õhtul imetlesid tartlased kahe kuumaõhupalli tasast lendu üle Tartu linna. Oma jah-sõna ütlesid seal Jumala ja inimeste ees Lauri Veerde ja Liis Barkala. Õpetaja Kristjan Luhametsa jaoks oli see esimene laulatus niivõrd ebaharilikus kohas. Esialgse plaani kohaselt pidi laulatus aset leidma sama päeva varahommikul, kuid ilmaprognoosile tuginedes tehti valik õhtu kasuks. Ilm oli täiuslik. "Enam parem ei saakski olla," imestas ka piloot.

Kuna korv on väike, mahtusid ühte korvi vaid kirikuõpetaja, pruutpaar, fotograaf ja piloot, teise korvi kolm külalist koos teise piloodiga.

Meeldiva üllatusena ei olnud korvis üldse tunda tuult. Maa peal seistes on inimene paigal ja õhk liigub, lennates kuumaõhupalliga liigutakse aga koos õhuga. Nii ei olnud muret, et mõni paberileht lendu läheb ja pisut üle meetri kõrguse korviääre alla kukub. Lend Haaslavalt Vorbusele kestis ühe tunni. Pärast maandumist tervitasid heinamaal pruutpaari nende lähemad sõbrad ja sugulased.

Läti luterlik kirik asub valima uut peapiiskoppi

6.-7. juunil koguneb Läti Evangeelse Luterliku Kiriku kirikukogu. 7. juulil on päevakorras uue peapiiskopi valimine. Üles on seatud kaks kandidaati: Riia abipiiskop Rinalds Grants ja Ikšķile praost Dzintars Laugalis.

Praegune peapiiskop Jānis Vanags sai 25. mail 67-aastaseks. Kuigi kiriku-seadus lubaks tal jätkata peapiiskop ametis 70. eluaastani, on ta otsustanud emerituuri siirduda 29. augustil, mil täitub 32 aastat tema ametisse astumisest Läti kirikupeana. Uus peapiiskop astub ametisse 30. augustil.

Palverännak Eesti südamesse

Tartu Pauluse koguduse kevadine bussireis viis seekord Järvamaale. Tartust starditi laupäeva, 24. mai hommikul, esimene peatus tehti Paides, mille Keskväljakul asub Püha Risti kirik, kus reisilisi tervitas õpetaja Andres Tšumakov. Praegune Paide Püha Risti kirik pärineb 1786. aastast, hiljem on see küll põlenud, uuesti üles ehitatud ja veidi ümber ehitatud. Praegu on kirik ilusti korras ja selle eest hoolitsetakse väga hästi. Õpetaja Tšumakovi sõnul on suurepärane see, et kirikuhoone hoidmine on koguduseliikmete südameasi ning õpetaja saab täiel määral pühenduda “elavate kivide” ehk inimeste hingede eest hoolitsemisele. Üheks näiteks viimasest on see, et kiriku altaril on lehed kõikide koguduseliikmete nimedega ning õpetaja palvetab kord nädalas nende igäihe eest.

Varasematel aegadel on Paides olnud mitmeid kirikuid: üks keskaegses ordulinnuses, vähemalt kaks all-linnas – paraku on need linna rängalt rüüstanud sõdade tules hävinud, olgu 16. või 18. sajandil. Kurvavõitu ajaloo kõrvale on õpetaja sõnul panna aga Paide inimeste soe suhtumine kirikusse, mis valmistab rohkesti rõõmu ja annab lootust tulevikuks. Peaasi, et kirik oleks avatud – Paides see nii ongi, sõna otseses mõttes, kuna õpetaja püüab olla päevast päeva kirikus, et neid, kes kas kavatsetult või juhuslikult kirikusse sisse astuvad, sõbralikult vastu võtta. Kõige olulisem on õpetaja Tšumakovi sõnul aga pühapäevane jumalateenistus, sest kuidas saaks olla kristlane ilma selleta.

Paidest sõideti edasi kevadpealinna Türi. Paraku oli ilm mai lõpule vaatamata parimal juhul varakevadine, sadas vihma ja oli üsna külm. Ka keskajast pärinev, väga kaunis Türi Püha Martini kirik oli jahedavõitu – aga kindlasti mitte vastuvõtu poolest. Pauluse rahvast tervitas Türi koguduse õpetaja Jaanus Noormägi, kes tõttas kohale äsja lõppenud matusetalituselt ning rääkis põnevaid lugusid Türi kiriku ajaloost, nii vanemast kui üsna hiljutisest. Kirik sai teises maailmasõjas tõsiselt kannatada, aga hoolimata kiriku-

Foto: Enn Auksmann

vaenulikust nõukogude võimust oli kogudusel nii palju tahtmist ja julgust, et kirik tehti korda ning 1970. aastatel ehitati taas üles isegi kiriku torn. Veidi nukker oli õpetaja hinnang mitte niivõrd koguduse, kuivõrd Türi linna hetkeolukorrale, kuna noorem rahvas lahkub ja see tähendab, et kõik kipub kahanema. Koguduseliikmed hoiavad ustavalt alal neile pärandatud ning on valmis seda tulevastele põlvkondadele edasi andma. Kiriku sisustusest kõneldes juhtis õpetaja Noormägi tähelepanu vanadele altarimaalidele, mis tulid mõnekümne aasta eest omapärasel kombel nähtavale “tänu” sellele, et nende peale kinnitatud uuemad altaripildid kirikust varastati. Kuna ka varastatud kunstiteosed on nüüdseks tagasi saadud, võib selles näha suurepärast näidet sellest, kuidas Jumal suudab kurjastki head välja tuua.

Pärast kehakinnitust Paides siirduti Järvamaa suurimasse ja Eesti maakirikutest kõrguselt teise torniga Järva-Peetri Püha Peetruse kirikusse. Esimesel hetkel jätab see keskaegne kirik äärmiselt lihtsa mulje, kuid ringi vaadates hakkavad tasapisi silma torkama mitmesugused detailid, mis kõnelevad selle kiriku ja piirkonna rikkalikust ajaloost, mille uurimine seisab suuremas osas veel ees. Palverändureid tervitanud diakon Jaanus Tammiste kõneles lisaks kirikuhoone tutvustamisele Järva-Peetri koguduse

elust, mis võib esmapilgul jätta samuti üsna kasina mulje, ent on tegelikult rõõmustav ja lootustandev. Näiteks on lähiajal tulemas ristimisele üksteist last, mis oleks suur asi mitte ainult väikses maakoguduses, vaid ka suurema rahvaarvuga linnas. Üleüldse võib tõdeda – mitte ainult Järva-Peetris, vaid kogu reisil kogetu põhjal –, et kirikurahvas vaatab tulevikku usaldusega ega pane oma lootust mitte enda, vaid Jumala peale. “Küllap me ühel päeval saame teada, miks meil siin seda suurt kirikut vaja on,” ütles diakon Tammiste.

Läbikülmunult, kuid rõõmsa ja sooja südamega asuti Järva-Peetrist teele järgmise keskaegse kiriku, Ambla Püha Maarja kiriku poole. Ambla (või ladinapäraselt Ampla) nimi tähendab suurt, suursugust, auväärset. Nii olla selle kiriku ja kihelkonna tähendust algselt mõistetud – Suur-Maarja või Suursugune Maarja. Siit tulenevat ka naaberkihelkonna Väike-Maarja nimi. Ambla koguduse õpetaja Tõnu Linnasmäe on olnud selles paigas ametis juba nelikümmend üks aastat: ta ordineeriti aastal 1983 ning asus Amblasse 1984. Nii on ta näinud väga erinevaid aegu ja pidanud kogema ka väga teravat, koguni hirmutavat vastasseisu nõukogude aja võimumeestega. Pärast esimest leeri kohe oma ametiaja alguses kamandas kohalik komsomoli-aktivist ta enda juurde, et teda korrale

kutsuda, ning mõned aastad hiljem, kui oli mõrvatud Türi koguduse õpetaja ja Järva praost Harald Meri, sai temagi telefoni teel anonüümseid ähvardusi. See aga noort vaimulikku ei heidutanud, vaid vastupidi, kinnitas valitud tee õigsuses. Nüüdseks on Tõnu Linnasmäe kõige kauem ametis olnud vaimulik Järvamaal, kes tunneb oma kogudust ja keda tema kogudus tunneb, austab ja armastab.

Praegune Ambla kihelkond kattub muinasaege Loppegunde kihelkonnaga, mille ristimisest kõneleb Henrik oma Liivimaa kroonikas: "Vahepeal, kui teised tülitsevad maade valitsemise pärast, läks Ümera lätlaste preester jälle Eestimaale, võtnud kaasa teise, tollal äsja ametisse määratud preestri Theoderici. [...] Pärast seda läksid nad Järvamaale; ja läinud viimasesse provintsi Virumaa pool, mida kutsutakse Loppegundeks,

mis polnud veel ristitud, pühitsesid nad igas suuremas külas püha ristimise müsteeriumi." See oli aastal 1220, Ambla kirikut hakati ehitama 13. sajandi keskpaiku. Lisaks õpetajale soojendas Tartu külaliste südameid Ambla koguduse organist Evelyn Piksar orelimängu ja kahe Jumalaemale pühendatud palvelauluga.

Reisi viimane peatus tehti Tapal. Tapa kirik on veelgi noorem kui Paide Püha Risti kirik – pühitsetud 1932. aastal. Tapa kogudus asutati 1921. aastal, enne seda kuulusid Tapa inimesed Ambla kogudusse. Kahe-sajakohaline palvelmaja rajati Tapale juba 19. sajandil ning kui see väikseks jäi, siis otsustatigi ehitada kirik, mille pühitses piiskop Jakob Kukk ning mis kannab samuti Jakobi nime, aga mitte piiskopi, vaid apostel Jaakobus Vanema auks. Tapa Jakobi kirikus tervitas palverändureid diakon Vesse

Seppel, kes on Tapa kogudust teeninud vaid paar kuud, ent juba üsna hästi sisse elanud. Temagi sõnades kõlas lootusrikas usaldus Jumalale, kelle käes on nii meie olevik kui tulevik ning kes teab, mida me vajame, ega keela oma rahvale oma häid ande.

Kuna tegemist ei olnud pelga huvireisiga, vaid palverännakuga, toimus päeva jooksul õige mitu palvust, nii bussis kui kõigis kirikutes. Palvuseid juhtis õpetaja Enn Auksmann, lauluga oli abiks tema abikaasa Mirje. Oleme südamest tänulikud kõigile osalejatele, samuti neile, kes tegid selle reisi võimalikuks: bussifirmale Soolobuss, Paide teatri kohvikule ja neile, kes palverändureid Järvamaa kirikutes, Eesti südames, vastu võtsid.

ENN AUKSMANN

Maarja kirikus avati Piiblite näitus

5. juunil avati Tartu Maarja kirikus Piibite näitus "Alguses oli Sõna". Väljapanek valmis Eesti Piibliseltsi, Eesti Kirjandusmuuseumi ja Tartu Maarja koguduse ühisel jõul. Osa trükiseid pärineb erakogudest. Kuna nõukogude ajal hävitati halastamatult nii Piibleid kui muud kirikukirjandust, on mitmed eksponaadid väga haruldased. Külastaja pilku püüavad nii kaunid köited kui ka kunstipärased palgelehed. Näha saab muuhulgas esimest eestikeelset Piiblit (1739), samuti selle järgmisi trükke. Väljas on ka Piibli 1939. aasta kuuekilone, Gustave Doré ja teiste kuulsate kunstnike sadade illustratsioonidega kaunistatud juubeliväljaanne. Eraldi väljapanek tutvustab võõrkeelseid Piibleid. Vitriinides on ka laulu- ja jutluseraamatuid ning muud vaimulikku kirjandust. Neist väärtuslikem on esimene eestikeelne jutluseraamat aastast 1797.

Näituse avamisel kõnelesid linnapea Urmas Klaas, piiskop Marko Tiitus, Piibliseltsi juhatuse liige Urmas Tamm, SA Tartu Maarja Kirik juhataja Pirjo Roots ja Eesti Kirjandusmuuseumi arhiiviraamatukogu juhataja Merike Kiipus. Sündmust modereeris õp Timo Švedko.

Näitus jääb avatuks kuni jõuludeni.

Foto: Mari-Liis Kurvits

Kevadisest noortepäevast oli rõõmu

3. mai oli Pauluse kirikus tervenisti noorte päralt. Sel aastal oli kevadisel noortepäeval 42 osavõtjat, nende hulgas 12 külalist Soomest.

Pealkiri "Õhus on väge" viitas Jeesuse sõnadele Matteuse evangeeliumist (Mt 17,20), kus ta ütleb: "Kui teil oleks usku sinepiavase võrra ja te ütlete sellele mäele: 'Siirdu siit sinna!', siis ta siirduks, ja miski ei oleks teile võimatu." Pühakirja valgusel mõtlesid noored, mida tähendab olla Kõigeväelise Jumala laps ja milline vägi on usul. Päev algas kogunemisega kell 10:30, järgnesid töötod ja

palvehetked, ühistegevused, seminar ja väikerühmad. Pärast õhtusööki mängiti läbi aardejaht teemal "Kus on minu vägi?" Rõõmsat laulu ja naeru kostis tiibhoone teise korruse saalist veel hiliste õhtutundideni.

Viis päeva hiljem, 8. mail kell 19, oli Pauluse koguduse noortedõhtu veidi teistmoodi. Nimelt kutsusid Maili Karus ja Mia Lorenz leerilapsi tutvuma koguduse noortetööga. Muusikat tegi sel õhtul koguduse noortebänd Backstreet Paulus, kõneles külaline Siim Kork ja noored jagasid oma isiklike tunnistusi. Järgnes vestlusring.

Jumalateenistused

Jätkuvalt on jumalateenistused Tartu Pauluse kirikus pühapäeviti kell 10.

Ülekanded jumalateenistusest on Pereraadios, Youtubes ja Facebookis.

Lastele on kirikus kaks **mängutuba**, kus jumalateenistust saab jälgida ekraani ja kõlarite abil.

Kiriku noortepäevad

EELK noortepäevad ehk JäPe on **10.-13. juulil** Puhjas.

Registreerumine jape.ee/piletid/

Koguduse elu nädala sees

Piiblitunnid jätkuvad sügisel.

Taizé palvused neljapäeviti 17.30.

Kantselei, kirik ja kolumbaarium on avatud E-R 10-17, L 10-14, P 9-10, telefon 5550 6363.

Liikmeannetusi saab teha kantseleis või ülekandega.

Arve nr: EE282200 221005105336, saaja: EELK Tartu Pauluse kogudus.

Raamatupood on avatud E-R 10-17, L 10-14 ja P 11.30-12.00.

Supiköök on avatud E-L 11-13.

Surnuaiapäüha

Tartu Pauluse surnuaiapäüha on juuni kolmandal pühapäeval kell 13, mis tänavu on 15. juuni. Mälestamisi on võimalik üles anda juba praegu koguduse kantseleis.

Suvine leerikool

Suvine leerikool algab 30. juunil, tunnid esmaspäeviti ja kolmapäeviti kell 18.00. Leeripäüha on 27. juulil.

1NOORTEKAS

Teema: ÜKS VAIM

Ülistust juhib

Backstreet Paulus

Kõneleb Joel

Luhamets

Lisaks

häng, mäng

ja snäkid

Laupäeval, 14. juunil kell 18
Tartu Pauluse kiriku krüptis

Sissepääs parkla poolt

Kes on oodatud?

Kõik noored. Punkt.

Kui sa loed seda, siis oledki oodatud.

Tule üksi või kambaga –

me ootame sind!

Pane kuupäev kirja,
saada sõbrale ja näeme

1NOORTEKAL!

Lootuse aeg

Festival "Lootuse aeg" on Tallinnas Tondiraba Jäähallis laupäeval ja pühapäeval, 18.-19. oktoobril 2025. Jutlustab Will Graham, kontserdi annavad kristlikud muusikud. Festival korraldatakse koostöös erinevate kirikute ja kogudustega üle Eesti.

Mõlemal päeval sõidab tasuta buss Tartust Tallinna ja tagasi. Koha broneerimiseks palume endast kantseleis teada anda. Tulla võib nii ühel, teisel kui mõlemal päeval, sest programm on kahel päeval erinev.

Korraldajad paluvad, et koguduse liikmed ei tuleks festivalile üksi, vaid võtaksid kaasa oma mittekristlastest sõbrad, sugulased ja tuttavad.

Nii festival, kontsert kui bussisõit on kõigile osavõtjatele tasuta. Lähem info: lootuseaeg.ee

25 aastat tagasi...

Tartu Pauluse kiriku altariipiibel saab 25-aastaseks. Õigupoolest on Piibel trükitud küll juba 1999. aastal, kuid Pauluse kiriku altariipiiblina võeti see kasutusele 18. juunil 2000. a. Samal jumalateenistusel oli leeripäüha, kus teiste seas ütles oma leeritöötuse tollaegne Tartu linnaape Andrus Ansip. Altariipiibli nahkköite valmistas Eesti Kunstiakadeemia lõputööna Anneli Pedoson. Helehallile esikaanele on pressitud kuldne reljeef, mis kujutab vana altarit koos skulptuurigrupiga.

Sacroexpo 2025

2.-4. juunil peeti Poola linnas Kielces järjekordne kirikutarvete mess, kus tänavu oli väljas 176 ettevõtet. Lisaks ristidele, piltidele, palvehelmetele, armulauariistadele, viirukile, jõulusõimedele, küünaldele, vaimulike riietusele, kirikukunstile ja kirjan-dusele pakuti messil ka kirikupinke, oreleid, katusekive, küttesedameid, annetusterminali, lühtreid, ekraane ja palju muud, isegi altareid. Pauluse Raamatupoele on mess oluline koostööpartnerite leidmiseks.

